

ФОРМАНЮК ЮЛІЯ ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри соціології та психології,
кандидат психологічних наук*

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ФЕНОМЕНА ІНФАНТИЛЬНОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

Аналіз доступної літератури дозволив умовно виділити кілька підходів до розуміння інфантильності.

По-перше, узагальнюючи наявні з цього приводу визначення, можна констатувати, що більшість фахівців пропонують розглядати інфантильність як певну форму поведінки людини, у якій проявляються особливості дитячого світосприймання й зводять її до так би мовити недорозвиненості. Як відомо, інфантильність є предметом розгляду, як правило, медиків, психологів і педагогів. У цьому аспекті кожна із цих сфер наукових знань також прагне дати змістовне розуміння цьому явищу.

Так, у медицині інфантильність переважно розуміється як певний патологічний стан, що характеризується затримкою психічного розвитку людини, де домінують риси, властиві дитячому або підлітковому віку.

Що ж стосується підходів психологів і педагогів, та їх позиції в цьому моменті суттєво не відрізняються. Фактично всі вони приходять до того, що інфантильність характеризує незрілість людини, що виражається в затримці її психіки, при якій поведінка людини не відповідає віковим вимогам до неї. Як правило фахівці констатують відставання, що проявляється у розвитку емоційно-вольової сфери й збереженні дитячих якостей особистості. У ранньому віці ознаки інфантильності не виявляються. Тому про інфантильність вказують лише починаючи зі шкільного й підліткового віку.

По-друге, підхід, заснований на джерелах, походження інфантильності. У рамках останнього чітко фіксується спроби визначити інфантильність, опираючись на природні закономірності етапів психічного розвитку. Дані визначення за основу беруть тимчасові моменти нерівномірного розвитку: «соціальний і емоційний розвиток ніколи не йде строго прямим шляхом: у процесі зросту особистості спостерігаються коливання, які з віком стають менш драматичними, але ніколи повністю не проходять» /Н. МакВільямс/ [6]. Найбільш яскраво це відображено в підходах К.Юнга, де інфантильність є «надмірно розповсюдженим дитячим садком» [4]. Приблизно такої ж позиції дотримується А.Хомбургер, що розглядає інфантильність як явище, що імітує «дитячість» [3].

Третій напрямок можна представити роботами авторів /І.Ласекю, М.Антон, В.Штекель, Г.Є. Сухарева/, які пропонують розглядати інфантильність, виходячи з якоїсь патології або психічного відхилення в психологічному розвитку. При цьому ключовими позиціями обирають-

ся переважно фактори, відповідні до психічного розвитку. М. Антон підкреслює, що інфантильність проявляється в «парціальній» порушенні поведінки [1]. Але більш виразно позначає інфантильність Г.С. Сухарева, яка позначає інфантильність як психічну затримку – збереження в дорослих осіб фізичних і психічних рис, властивих дитячому віку. Дослідник виділяє загальний і частковий психічний інфантілізм (інфантильність) [7]. Ще більш чітко в цьому плані Вільгельм Штекель називав інфантильність «станом психічного генезу, що відноситься головним чином до сфери сексуальності, що й представляють собою результат фіксації на інфантильних рівнях емоційного розвитку або регресії до них». Така поведінка являє собою прояв несвідомого повернення (або бажання повернутися) на більш ранні рівні функціонування з метою зниження тривожності й невпевненості в собі. Ця поведінка зазвичай емоційно забарвлена, оскільки людина відчуває задоволення від усунення неприємностей, схоже із задоволенням, одержуваним у дитинстві. Згідно з теорією психоаналізу, цей процес супроводжується егоцентричними асоціаціями зі станом «бути в центрі уваги й насолоджуватися цим» [5].

Четверта група авторів /А.Фрейд, Божович Л.І., Гуткина Н.І./ прагне визначити інфантильність, опираючись на закономірності психічного розвитку, виходячи з умов виховання. При цьому істотним обираються умови середовища, у якому виховується й розвивається дитина. Наприклад, А.Фрейд підкреслює, що коріння інфантильності лежало глибоко в дитинстві: «цікавий прояв інфантильності, коли дорослі люди починають поводитися як діти – намагаються видатися більш нерозумними, ніж вони є насправді» [8]. Найважливішим, на наш погляд, є твердження Божович Л.І. про те, що інфантильність не євродженою якістю. Вона розвивається, найчастіше, від неправильного виховання [2].

Таким чином, ми бачимо, що, не дивлячись на наявні відмінності, до розгляду розуміння інфантильності в психології, можна виділити все-таки більше подібних позицій і факторів у тих визначеннях, які пропонуються різними авторами.

Практично всі фахівці єдині в тому, що інфантильність відбиває якісь риси в особисті, властиві дитячим особливостям поведінки.

Другим моментом, який так само простежується в більшості фахівців, є фактор психічної затримки в розвитку.

Третім моментом, як не дивно, є те, що більшість авторів все-таки оптимістично характеризують інфантильність.

Четвертий момент. Є те, що інфантильність може змінюватися, коректуватися, нівелюватися в процесі життєвих умов людину.

У той же час не можна не відзначити й деякі позиції, які розділяють авторів по окремих моментах. До таких факторів можна віднести, що не всі фахівці одностайні щодо визнання інфантильності наслідуюваною поведінкою, що наближається до патології.

Є також розбіжності і в тому, що одні автори відносять інфантильність, насамперед, до емоційно-почуттєвого феномену психіки, інші розглядають її у більш широкому значенні.

Узагальнюючи наведені вище підходи до розгляду інфантильності, ми можемо говорити, що інфантильність як властивість людини (особистості) виникає на певному етапі психічного розвитку та відтворює окремі риси дитячості на рівні емоційно-комунікативних відношень до оточуючого середовища та може змінюватися впродовж життя завдяки впливу спеціальних психолого-педагогічних засобів.

Таким чином проведене дослідження дає підставу зробити попередні висновки:

1. Не зважаючи на досить значну актуальність проблеми інфантильності в сучасній педагогічній та віковій психології дослідження її змісту як на методологічному, так і на емпіричному рівні проводиться недостатньо. Можна констатувати переважно фрагментарні дослідження, в яких робляться спроби уточнити змістову сутність даного феномену.

2. Показано умовно, що підходи, які склалися відносно змісту інфантильності можна поділити на кілька груп:

Перше, ті, в яких розглядається лінгвістична складова даного феномену та специфічні особливості таких галузей знань як: медицини, психології, педагогіки та ін.

Друге, ті в яких враховуються закономірності станів психічного розвитку.

Третє, ті, що беруть за основу переважно унаслідкування фактори, які перешкоджають адекватному віковому розвитку.

Четверте, підходи, в яких ключовим моментом обирається соціально-психологічні умови, що не сприяють адекватному розвитку життєдіяльності особистості.

1. Запропоновано розглядати інфантильність як властивість людини (особистості), яка виникає на певному етапі психічного розвитку та відтворює окремі риси дитячості на рівні емоційно-комунікативних відношень до оточуючого середовища та може змінюватися впродовж життя завдяки впливу спеціальних психолого-педагогічних засобів.

Зазначене тлумачення не є остаточним і в процесі подальших наших досліджень може корегуватися, воно є робочим, що береться нами за основу для дослідження ознак, які детермінують інфантильність.

Список використаної літератури:

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. Принципы и практическое применение / Пер. с англ. С. Могилевского. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002.
2. Божович Л.И. Характеристика личностного развития современных первоклассников / Сборник «Л.И.Божович и современная психология личности». – С-П: СПб, 2010.
3. Большой психологический словарь / Сост. Мещеряков Б., Зинченко В.- М: Олма-пресс. 2004.
4. К. Юнг. Избранные труды: «Психоанализ и спасение души» / Пер. с нем. В. Терина, С-П: СПб., 2000.
5. Майерс Д. Социальная психология. СПб., 2000.

6. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе. М., 2007.
7. Специальная психология: Учебно-методические рекомендации для студентов и преподавателей педагогического университета, Тула, 2001.
8. Фрейд А. Введение в детский психоанализ. Норма и патология детского развития. «Я» и механизмы защиты: сборник/А.Фрейд; пер.с нем. – Минск: «Попурри», 2010.

Ключові слова: інфантильність, інфантилізм, особистість, життєвий шлях особистості.

Ключевые слова: инфантильность, инфантилизм, личность, жизненный путь личности.

Key words: infantile, infantilism, personality, life path of personality.